

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

היכל תשיעי
קובץ שלשלת האור
שער שלישי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

○

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

מסעי

(חלק יח — שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתים לבריאה

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

מחזור הראשון של לימוד הלכותי שיחות — שבוע פרשת מסעי (אד"ק) (א);
בכל העולם) מטות-מסעי, כה תמוז — ב מנחם-אב, ה'תשפ"ב (ג)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2022

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

מסעי ב *

לארץ⁸, וביניהן גם ההלכה⁹: „לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עכו"ם ואל ידור בחוצה לארץ ואפילו בעיר שרובה ישראל, שכל היוצא לחוצה לארץ כאילו עובד עבודה זרה, שנאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלקים אחרים”.

ב. ולהבין שיטת הרמב"ם יש להקדים ולבאר את המשך וסיום דברי הרמב"ם בהלכה הנ"ל:

„כשם שאסור לצאת מהארץ לחוצה לארץ כך אסור לצאת מבבל לשאר הארצות שנאמר¹⁰ בבלה יובאו ושמה יהיו”.

מקור הלכה זו הוא (כמו שציין בכסף-משנה) במסכת כתובות, ושם הובאו בגמרא שתי מימרות של רב יהודא: „אמר ר' יהודא כל העולה מבבל לארץ עובר בעשה שנאמר בבלה יובאו ושמה יהיו עד יום פקדי אותם”¹¹; ובהמשך לזה¹²: „אמר ר' יהודא אמר שמואל כשם שאסור לצאת מארץ ישראל לבבל כך אסור לצאת מבבל לשאר הארצות”.

(8) וגם הדינים שבמשנה (כתובות שם. הובא ברמב"ן פרשתנו) הכל מעלין לא"י כו' – רמב"ם פ"ג מהל' אישות הי"ח ואילך. וראה רמב"ם הל' עבדים פ"ח ה"ט.

(9) הלכות מלכים שם הי"ב.

(10) ירמ"י כז, כב.

(11) שם קי, טע"ב.

(12) קיא, א.

א. על הפסוקי „והורשתם את הארץ וישבתם בה כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה”, כתב הרמב"ן: „על דעתי זו מצות עשה היא יצוה אותם שישבו בארץ וירשו אותה כי הוא נתנה להם. . ומה שהפליגו רבותינו במצות הישיבה בארץ ישראל ושאסור לצאת ממנה. . בכאן נצטוינו במצוה הזו”. יתירה מזו: בהשגותיו והשלמתו לספר המצות להרמב"ם מנה זאת הרמב"ן במנין המצוות² כמצוה בפני עצמה (דלא כשיטת הרמב"ם). והאריך לבאר, שזוהו הטעם לדברי הגמרא³ „כל היוצא ממנה (מארץ ישראל) ודר בחוצה לארץ יהא בעיניך כעובד עבודה זרה שנאמר⁵ כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' גו”.

ואע"פ שהרמב"ם לא מנה ישוב הארץ כו' במנין המצוות, ולא הזכיר כלל שיש מצוה בדבר⁶, מכל מקום מצינו בדברי הרמב"ם כמה הלכות⁷ באיסור היציאה מארץ ישראל לחוץ

(* וסיום מס' כתובות.

(1) פרשתנו לג, נג. – בכמה עניינים דלקמן (בפנים ובהערות) – ראה ג"כ אנציקלופדיא תלמודית ערך א"י, וש"נ. ארץ חמדה (אה"ק, תשי"ז) שער א', ובפרט שם סי' ה'.

(2) מ"ע ד. וראה גם רמב"ן אחרי יח, כה.

(3) כתובות קי, ב.

(4) בגמ': „כל הדר בחו"ל כו”’. וראה לקמן

הערה 56.

(5) ש"א כו, יט.

(6) וראה מג"א לסהמ"צ שם. ובהנסמן לקמן

הערה 57.

(7) הל' מלכים פ"ה ה"ט ואילך.

וידועות¹³ השאלות בזה:

(א) איך כלל הרמב"ם שתי מימרות אלו שבגמרא יחדיו?

400

דהנה, ר' יהודה הביא את הראיה מן הכתוב („בבלה וגו'") במימרא הראשונה, לגבי איסור היציאה מבבל לארץ ישראל, ואילו הרמב"ם הביאה לענין איסור היציאה מבבל לשאר הארצות (הנידון במימרא השניה דר' יהודה¹⁴).

ולפי זה קשה ממה נפשך: אם כוונת הרמב"ם בלשונו „אסור לצאת מבבל לשאר הארצות" לכלול גם את ארץ ישראל¹⁵ (כמ"ש בכסף-משנה), כי דעתו ש„בבלה יובאו וגו'“ בא למעט את כל הארצות – אינו מובן, מהי ההוספה והחידוש בגמרא במימרא השניה של ר"י (בשם שמואל) שאסור „לצאת . . לשאר ארצות" על פני המימרא הראשונה של ר"י (בסתם), שבה נדרש האיסור לצאת מבבל לארץ ישראל מן הפסוק „בבלה וגו'“, כיון שמשמעות כתוב זה כוללת הן את ארץ ישראל והן שאר ארצות¹⁶?

ואם הלימוד מ„בבלה וגו'“ במימרא הראשונה דר"י אינו ממעט אלא את העליה מבבל לא"י, ולא את היציאה לשאר ארצות, והמימרא השניה שבה נתחדש האיסור לצאת מבבל לשאר

(13) ראה מהרי"ט כתובות שם. לח"מ לרמב"ם. הגהות עמק המלך לרמב"ם שם. עיון יעקב לע"י. שו"ת אבניז יו"ד סי' תנד אות מג ואילך. ועוד. (14) ודחק לומר שגורס (בגמרא) „שנאמר בבלה יובאו וגו'“ בדברי ר"י אמר שמואל. (15) אף שפשטות הלשון „לשאר הארצות“ משמעותו לבד ארץ ישראל. (16) ראה לח"מ שם. הפלאה כתובות שם.

ארצות, כוונתה רק לשאר ארצות, ולא לא"י¹⁷ – היה לו להרמב"ם: (א) לומר (כלשון המימרא הראשונה דר"י) „כך אסור לצאת מבבל לא"י¹⁸, או (ב) שלא להביא את הלימוד מהפסוק „בבלה וגו'“, כיון שכתב „לשאר הארצות“ כמימרא השניה¹⁹.

(ב) לכאורה יש כאן סתירה בדברי הרמב"ם גופא: מהתחלת הדין „כשם שאסור לצאת מהארץ לחו"ל כך אסור לצאת מבבל כו'“ משמע שאיסור היציאה מבבל הוא מצד הסברא – מצד אותה הסברא ש„אסור לצאת מהארץ“ – אבל אח"כ סיים „שנאמר בבלה יובאו“, והיינו שאיסור זה אינו מצד סברא („כשם . . כך“), אלא מצד הפסוק, שאין לו כל שייכות ליציאה מא"י לחו"ל.

(ג) בעצם הענין: איך הביא הרמב"ם ראייה מהפסוק „בבלה יובאו“ שאסור

(17) ע"ד שפי' במהר"ם ש"ף (ועוד): דתרי מילי הן . . מבבל לא"י בעשה לשאר ארצות אסור משום ישיבה כו'.

(18) כמ"ש במהרי"ט שם. בפנ"י לכתובות שם כ', דר"י איירי באותן בני גולה שנשאר מוגלות ראשון או מבניהם כו' (וכ"כ במהרי"ט. ובכ"מ). ור"י אמר שמואל „כך אסור לצאת מבבל לשאר ארצות“, היינו שהוגלו בגלות שני ובאו לבבל דרך מקרה דאפ"ה אסור לחזור, אבל ראה הפלאה שם, דמ"ש ר"י מבבל לא"י רבותא נקט. ועוד ועיקר: פירושו הוא לפי הסברת רש"י לפי שיש שם ישיבות כו' כדלקמן, ולא לפי הרמב"ם (ועפ"ז מובן גם שאין לפרש לדעת הרמב"ם כמו שפי' במהר"ם שיף שבהערה הקודמת). וראה לח"מ שם.

(19) ועפ"ז מובן שאין לתרץ שהוא ע"פ הכלל (הובא ביד מלאכי כללי הרמב"ם אות ד') שהרמב"ם נקט הדרשא היותר פשוטה, כי הר"י רק כשאינו נפק"מ לדינא, משא"כ בנדוד"ד.

שהאיסור הוא מצד הפסוק „בבלה יובאו“, משמע שהאיסור קיים תמיד.

אלא שצריך להבין: הלא פסוק זה מדבר בזמן גלות ראשון שבה גלו ישראל לבבל, ואילו הגלות בחורבן בית המקדש השני לא היתה לבבל – וא”כ למה יהיה האיסור „בבלה יובאו“ גם בגלות זו, גלות אדום?

התוס’²⁵ תירצו: „י”ל דבגלות שני נמי קפיד קרא“. אבל זה גופא צריך ביאור: לכאורה, מנין ההוכחה שבגלות שני נמי קפיד קרא (אע”פ שאינה „בבלה“)²¹?

ויתר על כן אין הדבר מובן לפירוש הכסף-משנה, שבאיסור „לצאת מבבל לשאר הארצות“ כונת הרמב”ם גם לא”י – שהרי מצינו שכמה אמוראים²⁶ עלו מבבל לא”י²⁷.

ואפילו רבותיו של ר”י (בעל המימרא), רב ושמואל²⁸, למדו בבבל בתחילה, ועלו משם לא”י ואח”כ חזרו לבבל²⁹. ולכאורה, ע”פ כל הנ”ל, מתחילה נאסר עליהם לעלות מבבל לא”י, ואח”כ היו אסורים לצאת מא”י לבבל.

וקשה לומר שכל אלו שעלו לא”י, ובפרט רב ושמואל, לא סבירא להו כר”י (או כדברי „ר”י אמר שמואל“)³⁰,

לבני ישראל „לצאת מבבל לשאר הארצות“, בשעה שכתוב זה מדבר בכלי השרת, כדמוכח גם מהגמרא²⁰, עד שמטעם זה הביא ר”י שם פסוק נוסף?²¹

ג. גם צריך להבין כמה דיוקים בלשונו של הרמב”ם, ששינה מלשון הגמרא:

(א) לשון הגמרא היא „כשם שאסור לצאת מארץ ישראל“, והרמב”ם כתב „מהארץ“.

ואין לומר שזהו לשם קיצור הלשון, כי בהלכה זו²², וכן בהלכות שלפניה²³, נקט כמה פעמים הלשון ארץ ישראל.

(ב) בגמרא איתא „כשם שאסור לצאת מארץ ישראל לבבל“, ולשון הרמב”ם היא „מהארץ לחוצה לארץ“.

(ג) בגמרא הובא גם המשך הכתוב „(בבלה יובאו ושמה יהיו) עד יום פקדי אותם נאום ה’“, והרמב”ם הביא רק את התחלת הכתוב „בבלה יובאו ושמה יהיו“.

ד. הביאור בכל זה:

בטעם איסור היציאה מבבל לשאר ארצות מצינו שתי דעות: הרמב”ם הביא על כך את הפסוק „בבלה יובאו“, ואילו רש”י כתב „לפי שיש שם ישיבות המרביצות תורה תמיד“²⁴. והנפקא-מינה ביניהם: לדעת רש”י אין איסור היציאה חל אלא כל זמן שיש ישיבות בבבל, אבל אם בטלו הישיבות מותר לצאת משם; משא”כ לדעת הרמב”ם

(20) כתובות שם.

(21) וראה בפנ”י הפלאה (ועוד) בפ”י הגמרא.

(22) בתחילתה. הובא לעיל סוס”א.

(23) ריש הלכה ט’, י’ יא.

(24) וראה גם מאירי ובשטמ”ק שם.

(25) ד”ה בבלה כתובות שם.

(26) ראה גם המשך הגמרא כתובות שם. וראה סידור יעב”ץ בתחילתו (סולם בית א”ל אות ו’).

(27) כמו שהקשו במפרשים.

(28) רש”י סוכה ט, א ד”ה כי אמריתה. ע”ז טז, ב ד”ה רב יהודה. ועוד.

(29) ראה סדר הדורות ערך שמואל אות ג.

(30) מלבד ר”ז שמפורש בגמרא (כתובות שם).

וגם – שאעפ"כ פסק הרמב"ם³¹, „כשם שאסור לצאת מהארץ לחו"ל כך אסור לצאת מבבל לשאר הארצות“.

ה. נקודת הביאור בזה:

ישנם שני ענינים, בכללות, בחילוק שבין א"י לשאר ארצות: א) הנאמר במדרש³²: „חביבה א"י שבחר בה הקב"ה“; ב) היותה של א"י ארץ קדושה, כדאיתא במכילתא³³, „עד שלא נבחרה ארץ ישראל היו כל הארצות כשרות לדברות משנבחרה ארץ ישראל יצאו כל הארצות“³⁴.

והשייכות של בני ישראל לא"י היא בשני ענינים אלו: א) מצד בחירת הקב"ה – וכמאמר רז"ל „בחר בארץ ישראל כו' ובחר לחלקו ישראל כו' אמר הקב"ה יבואו ישראל שבאו לחלקי וינחלו את הארץ שבאה לחלקי“³⁵. ב) מצד הקדושה שבשניהם, בא"י ובישראל, שהם „עם קדוש“³⁶.

והחילוק שבין שני ענינים אלו מתבטא (בין השאר) גם בשם הארץ:

ד,הוה קמשתמיט מיני' דרב יהודא'. ובכרכות (כד, ב) „רבי אבא הוה קמשתמיט כו“.

31 לפי הכס"מ שכולל א"י.

32 תנחומא ראה ח. וראה במדבר"ר פ"ג, ח. ובהנסמן לקמן הערה 34.

33 בתחילתו.

34 וראה המשך המכילתא שם. וראה תנחומא בהר א (בסופו) „חביבה עלי ארץ ישראל שקדשתי אותה מכל הארצות“. ובמדבר"ר פ"ז, י (בתחילתו) „א"י ששם השכינה חונה“. ולהעיר מספרי זוטא בתחילתו ובמדבר"ר (שם, ח): „ארץ ננען כשירה לבית השכינה“.

35 תנחומא ראה שם. וראה מדרש רבה פרשתנו פכ"ג, ז (בסופו).

36 וראה תשב"ץ ח"ג סימן ר', כפתור ופרח פ"י (ועוד) שמפרטים פרטים בקדושת א"י עצמה.

מצד קדושתה היא נקראת בשם „ארץ ישראל“ דוקא, וזה שולל „ארץ כנען“ וכיו"ב, כי הקדושה אינה שייכת כלל לארץ כנען; משא"כ מצד בחירת הקב"ה בארץ ישראל אין הכרח לקרותה דוקא בשם „ארץ ישראל“, ואפשר לקרותה גם „ארץ כנען“³⁷, וכיו"ב, כי בחירתו של הקב"ה היתה „כשבדא (הקב"ה) העולם חלק הארצות לשאר האומות ובחר בארץ ישראל“.

ולפי זה נמצא שגם באיסור היציאה מא"י יש שני ענינים: א) מצד קדושת הארץ³⁸ (וזה נוגע גם לקיום המצוות התלויות בארץ³⁹), ב) מצד בחירתו של

37 להעיר מהכתובים בפרשתנו (לג, נא ואילך) שקוראו „ארץ כנען“ או „הארץ“. אבל כ"ה בכ"מ תורה (ראה אנצ' תלמודית שם), ובמדבר"ר פרשתנו שם, ז: אני אכניס את ישראל שהן חביבין עלי לארץ שחביבה עלי שנאמר . . . ארץ כנען.

38 בשו"ת מהרי"ט ח"ב סי' כת, דכל הדינים דמתניתין דהאיש כופה כו' „עיקר הטעם משום קדושת א"י ומצות ישיבתה הוא אפילו בזה"ז כו" ולא משום קיום המצות כו'. אבל שם הוא לפי דעת הרמב"ן במ"ע דישוב א"י, אבל ראה חת"ס יו"ד סי' רלד שגם לדעת הרמב"ם כו' הוא מצד קדושה. וראה כפ"פ פ"י. אבני נזר שם אות לג. וראה קונטרס „בעניני כולל חב"ד“ לכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע (ירושלים, תרס"ז). נדפס באג"ק שלו ח"ד ע' קעב) ס"ז ואילך. ובהערה הבאה.

39 ברשב"ם ב"ב (צא, א) ד"ה אין יוצאין כו' „שמפקיע עצמו מן המצות“ (ומזה מוכח לכאורה דלא ס"ל כהרמב"ן דיש מ"ע בישוב א"י). ובתשב"ץ ח"ג סי' ר' (וראה שם סי' קצח) דדין דכופין לעלות הוא רק לחיוב מצות. וכ"כ בשו"ת מהרי"ט ח"א סמ"ז.

והנה לכאורה נפק"מ אם הוא מצד קדושת שכינה לבד או מצד מצות, לענין עבר הירדן (לכמה ידעות) וכמ"ש בתשב"ץ שם (משא"כ לדעת רש"י פרשתנו לד, ב. אוה"ח טמות לב, ז.

משא"כ איסור היציאה שמחמת בחירתו של הקב"ה במקום זה כמקום מושבם של בני ישראל, שבו משתווים (בזמן מסוים) בכל וא"י: כשם שהקב"ה בחר בא"י עבור בני ישראל כמקום המיועד לשלימות החירות והגאולה מגלות מצרים^{40*}, ואף אח"כ – כמקום מושבם בשנים כתיקונן (כשכני ישראל כתיקונן), כך בחר הקב"ה בבבל למקום גלותם⁴¹ של ישראל⁴², עבור זמן הגלות (וכשמצב בני ישראל שייך ל"חטאינו").

ולכן דייק הרמב"ם וכתב, כשם שאסור לצאת מן הארץ וכו" – לא "מארץ ישראל", אלא "הארץ"⁴³ בה' הידיעה: ארץ זו, שמאז ומעולם נבדלה ונבחרה מכל שאר הארצות בכך שבה בחר הקב"ה. ובכך הדגיש הרמב"ם שאיסור היציאה הנידון בדבריו כאן אינו מצד קדושת א"י, אלא מצד זה שהקב"ה בחר בה עבור בני ישראל; ובזמן הגלות חל אותו הטעם גם על היציאה מבבל, כשם שהוא חל על היציאה מא"י.

ז. ועל זה הביא הרמב"ם את הפסוק "שנאמר בבבלה יובאו ושמה יהיו" –

* (40) וכמש"נ: והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים גו' והבאתי אתכם אל ארץ גו' (וארא ו' יח.).

(41) ע"ד ערי מקלט – ליחיד בא"י עצמה.

(42) ולפרש"י הפירוש, "כשם שאסור לצאת" הוא בענין השני, שכשם שאסור לצאת מא"י מצד קדושתה כך מבבל אסור לצאת מפני קדושתה (לח"מ לרמב"ם הל' מלכים שם). אבל מ"מ אין הלשון, "כשם... כך" מתיישב כ"כ, שהרי קדושתם אינה שווה, דבא"י הוא מצד עצם קדושתה ובבל מצד לומדי תורה שבה. אבל ראה לקמן הערה 48.

(43) וראה לעיל הערה 37.

הקב"ה בארץ ישראל, שנתנה לישראל⁴⁰.

ו. ועפ"ז מובנים דברי הרמב"ם, "כשם שאסור לצאת מהארץ לחו"ל כך אסור לצאת מבבל לשאר הארצות":

איסור היציאה שמצד קדושת המקום אינו אלא ביחס לארץ ישראל;

דברים ב, כ. ג. יג. וראה מהרי"ט שם דחייב כפי למצות הוא רק בא"י המקודשת) – או עכ"פ לענין (טוריא או) שאר הארצות שכבשום לאחר א"י, שבספרי (עקב יא, כד) איתא "שהמצות נוהגת שם". וראה בארוכה ע"ד עבר הירדן בלקו"ש ח"ג ע' 124-5 הערה 20 ובהמציאין שם. ואכ"מ.

(40) ובוה לכאורה פשוט שזהו רק בא"י שבחר בה הקב"ה ולא בעבר הירדן ושאר ארצות שכבשום.

ולהעיר שגם בחיוב תרו"מ י"ל ע"ד ב' אופנים אלה:

א) מצד קדושת הארץ, כפשוטו לשון הרמב"ם ספ"ו מהל' ביהב"ח. הל' תרומות פ"א ה"ה.

ב) כיון שהקב"ה בחר בא"י ונתנה לישראל וזהו ארצם גם בפועל (היינו לאחר כבוש וחילוק וקא*) [שלכן (לכמה דיעות) לא הובאו במתניתן דכלים פ"א מ"ו בזה, דא"י מקודשת מכל הארצות כו" – מנ"ח מצוה רפ"ד אות ו'. וראה משנה אחרונה שם], וכיון ששבת לוי לא נטלו חלק בארץ לכן צריך ליתן להם תרו"מ. ונפק"מ להלכה בנוגע לסוריא ועוד. וראה רמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ג ה"א ובהשגת הראב"ד שם ה"י ובכס"מ שם (וראה פרש"י ורמב"ן שופטים יח, א"ב). אבל ראה פרשת דרכים דרך הקודש דרוש ששי. והאריכו בזה במפרשי הרמב"ם בכ"מ. ואכ"מ.

* ולכאורה אפשר להעמיט זה גם בהרמב"ם סט"ל (פ"א מהל' תרומות) שחייב תרו"מ מדאורייתא הוא רק כשכל ישראל שם שנאמר כי תבאו ביאת כולכם כו". אבל ראה צפ"ענין שם דרבינו ז"ל כיון דמצריך ב' דברים כו".

ועפ"ז אפשר להוסיף עוד נפקא-מינה בין שיטת רש"י (והמאירי) לשיטת הרמב"ם: לדעת רש"י, שטעם האיסור הוא „לפי שיש שם ישיבות המרביצות תורה", מובן, שאם הישיבות המרביצות תורה הן (לא בבבל, אלא) במדינה אחרת, צריך לחול עליה איסור היציאה לשאר הארצות⁴⁸; אבל לדעת הרמב"ם, שזהו מצד בחירת הקב"ה בבבל כמקום הגלות, מובן שהאיסור אינו אלא ביציאה מבבל (ולא ביציאה ממקום אחר של תורה)⁴⁹, הדומה ליציאה „מהארץ לחוצה לארץ".

לראיה שהקב"ה בחר את בבל למקום גלותם של ישראל.

ואע"פ שהכתוב מדבר בכלי שרת, וכתב המהרש"א⁴⁴ שלפי זה אין הדבר לשון ציווי, אלא „ירמיה מתנבא שכן יהיה" – דעת הרמב"ם שלא כן, אלא הוא מפרש שאפילו בנוגע לכלי השרת זהו גם ציווי, היינו שאסור להוציא את כלי השרת מבבל אפילו אם נקריה אפשרות לזה⁴⁵, כי „שמה יהיו".

ומזה אנו למדים גם בנוגע לבני ישראל, שהקב"ה בחר בבבל להיות מקום גלותם, ואסור להם לצאת משם⁴⁶.

וממילא מובן, שאין בכך חילוק בין זמן גלות ראשון לזמן גלות שני, כיון שמצינו שבבבל דוקא בחר הקב"ה להיות מקום הגלות באופן של „שמה יהיו", של קביעות, על-דרך בחירת הקב"ה בא"י באופן של קביעות עבור זמן הגאולה ושנים כתיקונן⁴⁷.

שעה עד היום ולא שלט בהן לא אדום ולא יון כו', עיי"ש). והיינו כי בכל בעצם הוא מקום מסוגל לתורה יותר משאר ארצות ולכן בחר בה (וראה סידור יעב"ץ שם). אלא שלדעת הרמב"ם מכיון שלמדיו זה מהכתוב „בבלה יובאו" גם כשכטל הטעם – לימוד התורה שבבבל – לא בטל האיסור. משא"כ לדעת רש"י. וראה לקמן בפנים.

(48) כן משמע מפשטות לשון רש"י, וכן מפורש במאירי כתובות שם*. בשטמ"ק (ועד"ז בהפלאה) שם: לפי שיש בה ת"ח ושכינה היא בבבל בני כנישתא כו' כדאיתא במגילה – אבל ג"ז שייך „כל מקום שגלו" ד„שכינה עמהם", ככתחילת הסוגיא שם (מגילה כט, א). ולהעיר מהמשך דברי המאירי שם: משיגים כו' וזוכים ליהנות מזיו השכינה.

(49) גם לפי המבואר בהערה 47, כפשוטו.

(* במאירי שם: שכל מקום שחכמה ויראת חטא מצויין שם דינו כארץ ישראל. ומה מקור מפורש בנגלה (ככל ענינים שבפנימיות התורה) למאמר רבותינו נשיאינו (אגרות קודש אדמו"ר מהור"י"צ נ"ע ח"א ע' תפח. לקויש ח"ב ע' 621) במענה לשאלה האם לנסוע לא"י: „והילסט פאָרן קיין ארץ ישראל? – מאן דאָ ארץ ישראל!" – שאז כאילו הוא דר בא"י (כמאמר ר"י בגמ' שם לענין בבל). וכמאירי שם). ואסור לצאת משם כו'.

(44) חדא"ג כתובות שם.

(45) וכ"פ בהפלאה (ויעד) שם.

(46) ולדעת הרמב"ם מה שלא הובא הכתוב „בבלה יובאו גו'" במימרא ד„ר"י אמר שמואל" – י"ל (בדוחק עכ"פ) דסמך ע"ז שכבר הביאו ר"י עצמו, אף שהוא הביאו לענין העלי' מבבל לא"י. וראה לקמן בפנים.

(47) ע"פ הכלל אפושי מחלוקת לא מפשינן (נסמן לקמן הערה 69) י"ל שגם לדעת הרמב"ם הבחירה בבבל (לגלות – גם בגלות שני) שייכת היא לזה ששם גלתה התורה* [וכדו"ל ע"ה"פ (מ"ב כד, יד) החרש והמסגר (ראה גטין פח, סע"א. ושי"ג)] בגלות יכני' ואח"כ ע"י ר' חייא ובניו (סוכה כ, א), רב ושמואל וכו' (וראה נתחומא נח ג: וישבו בתורתך בבבל מן אותה

(* ועד"ז לאידך, שגם לדעת רש"י היתה הבחירה בבבל כדלקמן בפנים ס"ב.

הדינים באיסור הישיבה בארץ מצרים, ולאחרי שסיים שטעם האיסור „לשכון בה וכו'” הוא „מפני שמעשיה מקולקלין יותר מכל הארצות כו'” – המשיך בהלכה ט' בקצה ההפכי: „אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם”, וזהו בעיקר מצד הקדושה הנמצאת בא"י יותר מבשאר הארצות.

ובענין זה של קדושת א"י ממשיך הרמב"ם בהלכות הבאות: „גדולי החכמים היו מנשקין על תחומי ארץ ישראל כו', אמרו חכמים כל השוכן בארץ ישראל עוונותיו מחולין וכו'”⁵².

ורק להלן בהלכה י"ב הביא הדין „לעולם ידור אדם בארץ ישראל אפילו בעיר שרובה עכו"ם ואל ידור בחוצה לארץ .. שכל היוצא לחוצה לארץ כאילו עובד עבודה זרה שנאמר כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' לאמר לך עבוד אלקים אחרים ובפורעניות הוא אומר ואל אדמת ישראל לא יבאו” –

אשר בזה אין הכרע מצד איזה ענין הוא, כי קיימים כאן שני הטעמים: הן בגלל הקדושה המיוחדת שבא"י מצד השראת השכינה, כדמשמע מהלשון „היוצא לחוצה לארץ כאילו עובד עבודה זרה”⁵³, והן מפני שהקב"ה בחר בא"י (וכדמשמע מהטעם שהביא

ת. ועפ"ז מבוארים גם שאר הדיור קים: א) שלא כתב הרמב"ם „כשם שאסור לצאת מהארץ לבבל”, (ב) שלא כתב „כך אסור לצאת מבבל לארץ ישראל” (לפי הכסף-משנה), (ג) שלא סיים – כבגמרא – „עד יום פקדי אותם נאום ה'”:

באיסור היציאה מהארץ מצד בחירתה ע"י הקב"ה, שיה בבל „לחץ לארץ” וכלולה בו; וכן באיסור היציאה מבבל, מצד בחירת הקב"ה בה (כמקום הגלות), א"י שווה לשאר הארצות (לדעת הכסף-משנה), ולפי זה מובן גם, שנוגע כאן רק מש"נ „בבלה יבאו ושמה יהיו” – היינו, שהקב"ה בחר בבבל כמקום קבוע לגלות, אבל סיום הכתוב אינו נוגע⁵⁰.

משא"כ ר"י בגמרא הביא סיום הכתוב, כיון שאמר „כל העולה מבבל לארץ ישראל עובר בעשה”, ואיסור עליה זו לא"י מודגש גם (ובעיקר) בסיום הכתוב „עד יום פקדי אותם נאום ה'”, היינו שלא ישוּבו לא"י „עד יום פקדי אותם”.

ט. ולפ"ז מובן המשך ההלכות ברמב"ם: לאחר ההלכות⁵¹ ופרטי

(50) ומה שלדעת הכסף-מ לא הביא הרמב"ם הא ד, עובר בעשה, "ל שס"ל שזהו רק אסמכתא „שכך מצינו הרבה מקומות בתלמוד שקורא עשה לדבר שאינו אסור אלא מדרבנן” (תרי" ברכות טז, ב ד"ה ויש. רא"ש שם סט"ו ובמרו"ק פ"ג ס"ג). וכן מצינו דעת הרמב"ם גם בכתוב שבתורה, ולדוגמא: ביומא (יט, ב) השח שיחת חולין עובר בעשה שנא' ודברת בם, וברמב"ם הל' דיעות (פ"ב ה"ד) ליתא. וכן ברמ"א יו"ד סרמ"ו סכ"ה „אסור לדבר כו'” (משא"כ בשו"ע אדה"ז שהביאו – הל' ת"ת פ"ג ס"ה. או"ח סקנ"ו ט"ז). ואכ"מ.

(51) ה"ז וח' בהל' מלכים שם.

(52) שכל הנ"ל (גם איסור יציאה לדעת הרמב"ם) הוא מצד עצם קדושת הארץ, קדושת שכינה, ולא מצד חיוב מצות – ראה תשב"ץ שם סי' ר' בתחילת הסימן. כפ"פ שם. רדב"ז לרמב"ם הל' סנהדרין פ"ד ה"ו, ובהמצויין בהערה 38. (53) ראה רמב"ן אחרי שם. כפ"פ שם. הפלאה כתובות שם. ועוד. אבל במאירי כתובות שם: שחוצה לארץ דירת קבע לגויים ולעכו"ם ואי אפשר שלא ללמוד מדרכיהם.

לצאת מא"י⁵⁷ – כי כאן דיבר (גם) במעלת הבחירה של א"י.

ולפיכך, כשבא, בהמשך לזה, לאיסור היציאה מבבל לשאר ארצות מצד בחירת הקב"ה, דייק, כשם שאסור לצאת מהארץ, ובכך הדגיש שאיסור היציאה כאן הוא מטעם בחירת הקב"ה, ובזה שוה איסור היציאה מהארץ לאיסור, "לצאת מבבל כו", כנ"ל.

י. ועפ"י מובן מה שמצינו כמה אמוראים שעלו מבבל לא"י, ומעתה אין הכרח לומר שהם מחולקים עם ר"י (או עם "ר"י אמר שמואל"):

כיון שאיסור היציאה מבבל לא"י (ולשאר הארצות) הוא כמו איסור היציאה מא"י לבבל – מצד בחירת הקב"ה (ולא מצד טעם מיוחד – לדוגמא, רצון מלכותא – בבבלי), כשם שאסור . . . כן אסור, הרי מובן (ויתירה מזה – כל"שכן וקל"חומר) שגם כאן קיימים אותם ההיתרים בנוגע לאיסור היציאה. כלומר: כשם שישנם תנאים המתירים את היציאה מא"י לחוצה

הרמב"ם (בה, שנאמר), שנקראת הארץ (נחלת ה') ונתנה לישראל⁵⁴.

[ועפ"י יומתק מה שכתב, שכל היוצא לחו"ל כאילו עובד עבודה זרה (היפך הבחירה), שלא כבגמרא⁵⁵, שכל הדר בארץ ישראל דומה כמי שיש לו אלוקה וכל הדר בחוצה לארץ דומה כמי שאין לו אלוקה⁵⁶ (ועל-דרך-זה בהלכה זו עצמה), ואח"כ רמז גם את הטעם השני באריכות דבריו, עד הסיום, ואל אדמת ישראל גו"י].

ולכן כתב הרמב"ם דברים אלו בסוף כל ההלכות דמעלת א"י, ולא (כפי שהיה הסדר צריך להיות לכאורה) בתחילת דיני א"י, לפני הדין "אסור

(54) ולהעיר, שבגמרא כתובות שם למדו זה ממ"ש, "לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלקים". ובתוספתא ע"ז פ"ה ה"ב, "כל זמן שאתם בארץ כנען הריני לכם לאלקה כו" ומה שהרמב"ם לא כתבו – י"ל, לפי שנקט מסקנת הלימוד שבגמרא.

(55) וכן בתוספתא שם.

(56) שהלשון, הדר בא"י כמי שיש לו אלקה והדר בחו"ל כו" מורה (ענין) בהמשך וקביעות (וגם) שזהו מחמת קדושת הארץ והעדר הקדושה שבחו"ל (וכגירסא זו הביא הרמב"ן אחרי שם, בהמשך לקדושת הארץ שמושגחת מאת הקב"ה לבד ואינה מקיימת עוברי עבירה כשאר ארצות כו', אף שבסהמ"צ שם כ' "כל היוצא ממנה ודר בחו"ל יהא בעיניך כו"י), משא"כ ל' הרמב"ם, "שכל היוצא לחו"ל כו"י" (רגע דהיציאה, וגם) שאינו מדגיש הקדושה שבהארץ שיש להדר בה, וי"ל שזהו לפי שמניח הארץ שחבר בה הקב"ה ונתנה לישראל.

אבל ראה שד"ח כללים מערכת כ' כלל עח שכן היתה גירסת הרמב"ם בגמ' (וכבתוספתא ע"ז שם. ספרא בהר (כה), לח) ואבות דר"ג (פכ"ו מ"ב) – בשינוי לשון, ששם מתחיל כל המניח א"י ויוצא כו' (תוספתא ואבות דר"ג), ובספרא כל היושב בא"י כו' וכל היוצא כו'.

(57) דהרי בתחילה הו"ל להביא החיוב, "לעולם ידור אדם בא"י ואח"כ איסור היציאה. ומזה מוכח לכאורה שענין אחר הוא, ואיסור יציאה אינו מטעם זה וגם לא מטעם מצות ישוב א"י.

ואולי י"ל דמתחילה (בהלכה ט') כ' איסור מפורש, "אסור לצאת מא"י כו", ואח"כ (בה"י) – הנהגות בקשר לחביבות הארץ, ומסיים, "לעולם ידור אדם בא"י כו' שכל היוצא לחו"ל כו", שכל זה אינו מצוה, איסור וכיו"ב.

וכבר האריכו בכ"מ בדעת הרמב"ם בישוב א"י. וראה קונטרס, בעניני כולל חב"ד" שם. בהנסמך באנצ' תלמודית ערך א"י. אבנ"ז שם. ואכ"מ.

אבל רב, ועד"ז שמואל, אע"פ שגם הם עלו מבבל לא"י כדי ללמוד תורה, מכל מקום, לאחר שקבלו שם מרבי דרך בלימוד התורה וכו' בשלימות, היו מחוייבים לחזור לבבל⁶¹.

ויתירה מזו: דוקא בכבל זכו אח"כ להוספה בעיון ופלפול דתורה (ובפלפול התלמידים) יתר על מה שלמדו בא"י, כי בזה היה יתרון בכל על א"י⁶².

יא. כשם שבא"י ישנן שתי מעלות – בחירתו של הקב"ה בה מכל הארצות והקדושה שבה – כך קיימות שתי מעלות אלו גם בישראל: מה שבני ישראל הם אלו אשר בהם בחר ה', והקדושה שיש בבני ישראל⁶³ מצד שייכותם לתורה ומצוות.

והחילוק ביניהן: בחירתו של הקב"ה בישראל מבין שאר האומות, ובכנו בחרת מכל עם ולשון, אינה נובעת ממעלתם וקדושתם⁶³ מצד התורה והמצוות, שאם כן, הרי אין כאן ענין

לארץ, כמו שפסק הרמב"ם⁵⁸, „ללמוד תורה כו' וכן הוא יוצא לסחורה, כן הוא גם בנוגע לעליה מבבל לא"י (והיציאה לשאר הארצות), שאם היא „ללמוד תורה⁵⁹ ו„לסחורה" (וכיו"ב), אזי מותר לצאת.

אבל כיון שאין זה אלא היתר לצורך השגת איזו תכלית (תורה, סחורה), לפיכך, כשם שמי שיצא מא"י לחוצה לארץ בתנאים המותרים, נשאר הוא (בנוגע לנידון זה) בן ארץ ישראל, וחייב לחזור^{59*} – כן הוא גם בנוגע לעולה מבבל לא"י בתנאים המותרים, שגם בהיותו בא"י הוא עודנו בן כבל (מצד הבחירה בכבל כמקום הגלות), והוא מחוייב לחזור.

אלא שישנו חילוק בתנאי היציאה (או העליה) ובתכליתה: כשיוצא לסחורה, יש לדבר קצבה, ומשהרויח חייב לחזור; משא"כ כשיוצא „ללמוד תורה", אשר צורך זה הוא בלי קצבה, הרי כל זמן שעדיין יש אפשרות שיוסיף ויתעלה בלימוד התורה מותר לו לשהות בא"י.

ועפ"ז מובן בפשטות הטעם שכמה אמוראים עלו מבבל לא"י, שכן הדבר נעשה מכח היתר זה; ואלו שנשארו שם בקביעות, הרי זה משום שהוצרכו לכך מצד אופן הלימוד שלהם בתורה⁶⁰.

(58) שם הלכה ט'.

(59) ראה שטמ"ק כתובות שם בהך דשלחי ל' אחוה כו', „תהא חכם עוד יותר כו'".

(59*) כרמב"ם שם: „ויחזור לארץ". וראה

תוד"ה ללמוד ע"ז יג, א.

(60) או כדי ללמד תורה כו' חייא ובניו

(סוכה כ, טע"א) וכיו"ב שאם ללמוד תורה מותר כ"ש ללמד תורה (וראה סידור יעב"ץ שם). ואף שבהיתר היציאה מא"י כ' הרמב"ם רק „ללמוד

תורה" י"ל (ע"פ המבואר לקמן בפנים) שבזה שמלמדה נתוסף גם אצלו ע"ד מתלמידי יותר מכולם כו'.

(61) ראה יומא (פז, ב) ברב „דליזיל ולגמר אורייתא בבבל".

(62) כמובן מזה דשלחו מא"י סיני עדיף (סוף ברכות והוריות). ובירושלמי סוף הוריות דסידרן קודם לפילפלן, אבל בבבלי (הוריות) נשארה האבעי" (הי עדיף: חריף ומקשה או מתון ומטיק) בתיקו ולא קבלו מה דשלחו מא"י סיני עדיף. ולהעיר מפ"י הר"ח (סנהדרין כד, א) במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי. וראה ד"ה אמר רבא תש"ח פ"א י"ב ובהנסמן שם. לקו"ש ח"י"ג (ע' 32. 37-8). וש"נ.

(63) וכמ"ש (ואתחנן ז, ו. ראה יד, ב): כי עם קדוש אתה לה"א, ובך בחר ה'. ובפרש"י (ראה שם): ועוד ובך בחר ה'.

„תלת קשרין“⁶⁷ מתקשראן דא בדא ישראל מתקשראין באורייתא ואורייתא בקוב“ה” – דלכאורה, הרי אין כאן אלא שני קשרים (בין ישראל לאורייתא ובין אורייתא לקוב“ה)? אלא ההסברה היא, שמלבד ההתקשרות שע“י התורה, ישנו קשר המחבר את ישראל עם הקב“ה בלי שום ממוצע, מצד בחירתו יתברך⁶⁸, ולפיכך יש כאן תלת קשרין (בדוגמת טבעת).

יב. נתבאר לעיל החילוק בין שיטת הרמב“ם לשיטת רש“י (והמאירי): לדעת הרמב“ם האיסור לצאת מבבל לשאר ארצות הוא מצד בחירת הקב“ה, ולדעת רש“י הוא „לפי שיש שם ישיבות המרביצות תורה“;

אבל כיון שכלל הוא⁶⁹, „אפושי מחלוקת לא מפשינו“, י”ל שגם לדעת רש“י והמאירי קיים ענין הבחירה בבבל, אלא שבחירה זו גופא קשורה לקדושת התורה שבבבל, ולכן כאשר בבבל פוסקת הרבצת התורה, מתבטלת גם הבחירה בה; משא”כ בנוגע לארץ ישראל אינו כן, ובחירתה אינה מצד הקדושה שבה (אדרבה, קדושתה באה

של בחירה; בחירה אמיתית תתכן באופן שיש דמיון בין שני הדברים שביניהם יש לבחור⁶⁴ – וע“י כח הבחירה נבחר אחד מהם. ולכן, כיון שמצד מעלת הקדושה והתומצ“צ אין מקום לשום דמיון בין ישראל לכל העמים, אין ענין הבחירה יכול לחול כאן. ובהכרח לומר, שהבחירה אינה בזכות קדושתם של ישראל, אלא אדרבה, מצד בחירתו של הקב“ה נמשכה בהם קדושה וכו’.

לפי זה נמצא, שהתקשרותם של ישראל אל הקב“ה שמצד בחירת הקב“ה היא עצמית ונוגעת לעצם של בני ישראל יותר מההתקשרות שמצד קדושתם והתומצ“צ, שהן, כביכול, כמו דבר נוסף.

בסגנון ברור יותר: התקשרות ישראל אל הקב“ה שמצד הבחירה היא, שעצמותו ומהותו מתקשר אל עצמות ומהות של יהודי; וההתקשרות של ישראל מצד קדושתם, הבאה ע“י תורה ומצוות שהן חכמתו ורצונו יתברך (שהרי מצוה היא מלשון צוותא וחיבור⁶⁵, כי על-ידה נעשה האדם מקושר להקב“ה; וכן ע“י התורה – „ישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא בקודשא בריך הוא“⁶⁶) – אין היא באופן שהעצם של יהודי מקושר (מלכתחילה) עם עצמותו ומהותו יתברך, אלא זהו ע“י אורייתא, תורה ומצוות.

ועפ”ז מובן הדיוק במאמר רז”ל

67) בזהר שם ג’ דהגין. אבל בכ”מ בדא”ח הובא תלת קשרין. ראה סה”מ הש”ת ע’ 61 בהערות.

68) ומצד זה משפיעים ישראל בתורה (מברכים – גם מל’ ברכה והמשכה – בתורה“), ע”ד דוד ה’ מחבר תורה שלמעלה בקוב“ה (ראה זח”ב רכב, ב. לקו”ת שלח נא, א). וראה לקו”ת פרשתנו צא, ד. ראה כט, ג.

69) ראה בהנסמן ביד מלאכי כללי שני התלמודים ס”י יוד (לענין מחלוקת בבלי וירושלמי). שד”ח כללי הפוסקים סט”ז אות נב. דרכי שלום (נדפס בשד”ח כרך יוד בסופו) כללי הש”ס אות ל’ ס”י רנז.

64) ראה תניא פמ”ט (ע, רע”א). וראה לקמן הערה 70.

65) לקו”ת בחוקותי מה, ג.

66) ראה זח”ג עג, א.

וממילא, באמצעות ההתקשרות שע"י התורה והמצוות מתגלה גם הקשר העמוק והפנימי יותר בין ישראל להקב"ה, ההתקשרות שמצד הבחירה⁷¹.

מבחי' עצמותו ומהותו ממש (ראה בכ"ז בארוכה לקו"ש ח"א ע' 5 ואילך).

ולאידך: מעלה בהנשמה שאינה בהגוף כזה שהיא עצמה בן להקב"ה, וחלק אלקה ממעל ממש, משא"כ הגוף שמצד עצמו, נדמה בחומריותו לגופי אוה"ע, ורק שהקב"ה בחר בו, הרי גם לאחרי שבחר בו, המעלה היא מצד הבחור ולא (כ"ז?) מצד הגוף, ואין מעלה זו מתאחדת בו כ"כ עד שתהא ניכרת בו.

71 ועד"ז בנשמה וגוף, כנ"ל, שע"י קישור הנשמה בהגוף שאז הם נעשים כאחד ועד שכל חיי הגוף הוא נשמתו, הנה אז נקבעת בהגוף גם המעלה דנשמה, והיא שבחירת העצמות שישנה בהגוף, באה לו (ע"י הנשמה) בפנימיות ובגלוי, אשר זה (בחירת העצמות) נעשה מציאותו.

וראה בארוכה שיחת כ"ף מנ"א תשל"ב, ש"ל שזהו הטעם שהגוף נפסד בסילוק הנשמה ממנו (אף שבו דוקא היא בחירת העצמות, שהיא בחירה נצחית) – כי הגוף כמו שהוא לעצמו, הרי המעלה שבו (בחירת הקב"ה) אינה בגלוי במציאותו. ולכן גם לאחרי שפעלה בו הנשמה (במשך זמן היותה בגוף) שתקבע בו מעלה זו בפנימיותו ועד שהיא תהי' כל מציאותו, הנה כאשר בצאת הנשמה מהגוף מסתלקת ממנו מעלתו זו (היינו שבחירה אינו מתאחד עוד עמו) – נפסלת אז (ס"ט) כל מציאותו.*

ולכן גם צדיקים חוזרים לעפרם שעה אחת לפני תחלת"מ (שבת קט"ב, ב). בדוגמת הלוחות, שלאחרי שה"מכתב אלקים" חרות בהם, נעשה זה כל מציאותם, וכאשר "פרח הכתב מעליהן" – אין בהם ממש. כמו שנתבאר בארוכה בלקו"ש ח"א ע' 30 ואילך.

אלא שבנוגע להגוף, מכיון שבחירת הקב"ה

מצד הבחירה ולאחריה, כי מאחר שבחירת הקב"ה בא"י היא בחירה עצמית (– כשברא העולם), שהיא „נחלת ה'", והוא נתנה לישראל בברית עולם להיות המקום העצמי של ישראל (ולא כבבל, שנעשתה מקומם של ישראל בעטיה של הגלות), לפיכך הבחירה בה היא נצחית, וענין הקדושה וכו' שבא"י פועל גם גילוי בחירה זו.

הדבר יובן מענין זה עצמו כמו שהוא בישראל:

אע"פ שישנה מעלה בהתקשרותם של ישראל שמצד הבחירה, ישראל וקוב"ה, שהיא מצד עצמותו יתברך כנ"ל, מ"מ יש מעלה גם בהתקשרות שמצד קדושתם, מצד התורה והמצוות:

ההתקשרות שמצד הבחירה לבדה, כיון שהיא באה מצד בחירתו של הקב"ה ולא בזכות מעלה מסוימת, הרי אפילו לאחרי בחירת הקב"ה אין היא נראית וניכרת בנבחר באופן גלוי.

משא"כ הקישור שמצד קדושתם בתורה ומצוות – הרי זוהי מעלה בעצמה, וגם גלויה היא; דבר זה עצמו הוא אלקות, ובגלוי⁷⁰.

70 ועד"ז הוא בנשמה וגוף דישראל: „ובנו בחרת מכל עם ולשון הוא הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם" (תניא שם. תר"ש ע' 120). וקדושת ישראל הוא בעיקר מצד נשמתם (שהיא המקיימת התומצ' ע"י הגוף).

ולפ"ז יש מעלה בהגוף דישראל על נשמתם, שאהבת הקב"ה לישראל מצד נשמתם היא כעין אהבה טבעית כמו אהבת האב לבנו דנשמות הם „בנים למקום". היינו שאהבה זו שרשה ממדרגה ששייכת איזו תפיסת מקום הדנאהב, ואינו מעצמותו שלמעלה מכל סיבה וענין. ובחירת הקב"ה בישראל היא מצד גופם שאינה משום מעלת הגוף, ורק מצד שהוא ית' בחר בו, היא

(* ועד"ה המבואר בכ"מ ד"ה שובה תרנ"ט. ועוד) דאף שהגוף יש לו חיות המקיימו בפ"ע מלבד הנפש, הרי גם חיות זה נמשך ג"כ ע"י הנפש ולכן בהסתלק הנפש מהגוף, נפסק גם המשכת חיות של הגוף.

אע"פ שבחירת הקב"ה היא ענין נצחי, שנעשה מהותו של הדבר הנבחר, מ"מ, כיון שבא מצד בחירת הקב"ה, הרי גילוי קשור בקדושה הקיימת בפועל בא"י.

וי"ל שזהו הטעם לכך שהרמב"ם בדבריו על איסור היציאה מא"י וכיו"ב לא חילק בפירושו בין שתי המעלות – בחירת הקב"ה וקדושתה (ולא הדגיש זאת אלא בדבריו לגבי איסור היציאה מבבל, כנ"ל), כי גם מעלת הבחירה קשורה, בנוגע לגילוייה – בקדושת א"י⁷³;

ותכלית השלימות בזה תהיה לעתיד לבא, כאשר בקרוב ממש, יבואו ישראל שנקראו נחלה לארץ שנקראת נחלה ויבנו בית המקדש שנקרא נחלה בזכות התורה שנקראת נחלה⁷⁴.

(משיחות יו"ד שבט וש"פ בשלח תשל"ו)

73) ועפ"ז יומתק בנוגע לתרו"מ – ראה לעיל

הערה 40.

74) מכילתא בשלח טו, יז.

ולפי זה מובן ההכרח להזקק להתקשרות זו שישראל, "מתקשראן באורייתא ואורייתא בקוב"ה", אף שישראל קשורים מצד עצמם לאלקות מצד בחירתו יתברך – כי גילוי איחוד זה שמכח הבחירה נעשה ע"י הקישור עם אורייתא⁷².

יג. עפ"ז מובן גם בנוגע לא"י:

היא בחירה נצחית, אי"ז הפסד אמיתי, ולכן כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב (סנה' ר"פ חלק) שיקומו בתחה"מ נשמות בגופים**. וראה לעיל ע' 234 הערה *52, ע' 235 הערה 58. (72) ראה המשך תרס"ו ד"ה וידבר גו' במדבר סיני בסופו. ובכ"מ. ולהעיר ש, ובנו בחרת" ה' במתן תורה (ראה שו"ע אדה"ז סי' ס' ס"ד).

** ועי"פ הנ"ל שגילוי הבחירה בהגוף הוא ע"י הנשמה דוקא, אולי יש לבאר זה שאלו שאין להם חלק לעוה"ב במשנה שם, היינו שגופם כלה. ראה בהמובא בתשובות וביאורים סי' ח' ס"ד* וראה הערה 5 שם. לעיל במקומות שנסמנו בפנים ההערה.

* אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"א ע' קמח ואילך. המו"ל.

